

Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji

Biotehnički fakultet - Trg Kralja Nikole bb, 81000 Podgorica

Tel: 020 206 713 Fax: 020 206 712

E-mail: extension-pg@t-com.me

Miner paradajza

Tuta absoluta

Miner paradajza (*Tuta absoluta*) je štetočina čiji je najznačajniji domaćin biljka paradajza (*Lycopersicon esculentum*). Ovaj štetni organizam se razvija i na vrstama iz familije *Solanaceae*, a prije svega na listovima plavog patlidžana, krompira kao i nekim ukrasnim i korovskim vrstama ove familije. Porijeklom je iz Južne Amerike gdje predstavlja najznačajniju štetočinu paradajza. Larve *T. absoluta* napadaju paradajz kako u polju tako i u zaštićenom

prostoru (staklenici i plastenici).

Biljka paradajza može biti napadnuta u svim fazama razvoja i mogu biti napadnuti svi dijelovi biljke od pupoljka do ploda. Larve žive u listu praveći nepravilne mine, ulaze u plodove gdje prave galerije, udubljenja, jamice prouzrokujući velike štete. Kao posljedica napada dolazi do snižavanja prinosa i smanjenja kvaliteta plodova.

To su **noćni leptiri** koji se danju kriju u lišću biljaka. Leptir je dužine oko 10 mm, ima končaste pipke koji su naizmjenično svijetlo-tamno obojeni, larve su smeđe sa tamnom glavom, od drugog do četvrtog stupnja razvoja mijenja boju u zelenkastu sa ružičastom nijansom. Ima više generacija godišnje, ženka može da položi do 300 jaja za vrijeme svog života, polaže ih uglavnom na naličje lista, i rjeđe na plod. Ciklus razvoja se završi za 30-35 dana. Može prezimjeti kao jaja, lutka ili imago u zavisnosti od uslova sredine.

Oštećenja na lišću koja prave gusjenice moljca nisu slična „minama“ koje nastaju od larvi lisnih minera iz roda *Liriomyza*. Miner lista (*Liriomyza spp.*) napadaju isključivo list, dok *Tuta absoluta* napada sve nadzemne dijelove biljaka. Larve muva minera mogu smanjiti rod najviše za 10-20 %, a štete od minera paradajza mogu iznositi 50-100 %.

Teško se suzbija. Jedan od razloga je brz razvoj rezistencije na insekticide zbog velikog broja generacija i velike brojnosti, a drugi razlog je skriveni način života koji čini insekte nedostupnim djelovanju insekticida.

Za otkrivanje prisustva leptira siguran metod je primjena feromona. Feromoni omogućavaju ranu detekciju i upozoravaju na prisustvo štetnog organizma pri veoma niskoj brojnosti i intenzitetu napada. Na taj način proizvođači paradajza imaju dovoljno vremena da preduzmu mjere suzbijanja prije nego što nastanu značajnije štete.

Pošto hemijska sredstva nisu dovoljno efikasna primenjuju se integralne mjere borbe: primjena insekatskih mreža, pravljenje predulaza u plastenike i staklenike, postavljanje ventilatora i feromonskih klopki u predulaze, postavljanje feromonskih klopki za detekciju i izlovljavanje insekata.

Od preparata preporuka je da se primenjuje Vertimec (Abastate, Armada) + Match čime se djeluje na jaja koja su položena ili će tek biti položena (Match) i na larve (Vertimec). Kombinacija preparata Coragen i Vertimec (gotova kombinacija preparat Voliam Targo), Avaunt 15-SC, Affirm. Uz ove insekticide uvek treba dodavati okvašivače. Tretiranje obavljati predveče.

Iskustvo i literatura govore da je najvažnije rano otkrivanje štetnog organizma pri formiranju prvih mina, za šta je neophodno stalno praćenje prisustva u usjevu. Kada se ustanove prve mine tada treba izvesti tretiranje. Ako se dozvoli da se miner umnoži nije moguće izvesti uspješne mjere zaštite.

Regionalni centar Bijelo Polje

Vesna Tončić, dipl.inž.zaštite bilja